

HET VERHAAL GUYANA.

Antropologen gebruiken niet alleen interviews en vragenlijsten voor hun onderzoek, zegt De Regt. 'Wat antropologie uniek maakt, is het gebruik van participerende observatie. De onderzoeker begeeft zich onder de mensen die hij onderzoekt en doet daar zelf ervaringen op, observeert en houdt informele gesprekken met hen.'

'Antropologen zijn een vreemde eend in de bijt', zegt Van den Burg. 'Wij proberen in de belevingswereld van de participanten te komen. We willen weten wat hun overtuigingen, verwachtingen en denkbeelden zijn.'

Segers haakt hierop in: 'Antropologie gaat over het gedrag dat mensen daadwerkelijk tonen. Uit vragenlijsten en interviews kun je alleen achterhalen wat mensen zeggen dat ze doen.'

Maar met participerende observatie kun je ook zélf zien wat ze doen.'

© Niets uit deze uitgave mag worden openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopy, microfilm of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Alle personages, toestanden, gebeurtenissen en instellingen in deze roman zijn louter denkbeeldig. Elke gelijkenis met de werkelijkheid berust bijgevolg op het toeval.

Drs. Ruud J.E. Offermans

Sittard, Samhain (2025)

In memoriam Hans Riezebos.

Guyana: Een Introductie tot het Land van Vele Wateren

De naam Guyana roept bij velen de vraag op: "Waar ligt dat precies?" Deze onbekendheid is opmerkelijk voor een land dat zesmaal zo groot is als Nederland. Een blik op de atlas leert dat Guyana, gelegen ten westen van Suriname, een groot deel van zijn landoppervlakte bedekt ziet met oerwoud en savannes. De bevolking van slechts 750.000 inwoners concentreert zich voornamelijk in de kuststrook.

De verwarring is vaak groot. Guyana wordt verward met Nieuw-Guinea of het naburige Frans-Guyana. De regio kende historisch gezien drie Guyana's: Brits-, Frans- en Nederlands-Guyana. Na de onafhankelijkheid werden de Britse en Nederlandse koloniën respectievelijk het huidige Guyana en Suriname, terwijl Frans-Guyana een Frans overzees departement bleef. De zoektocht naar informatie of zelfs een simpele landkaart kan een uitdaging zijn, wat de relatieve anonimiteit van het land onderstreept.

Tropische regenwouden worden al eeuwenlang door de mens benut, maar de verstoring van deze ecosystemen is in de afgelopen decennia sterk toegenomen. Er bestaan verschillende vormen van landgebruik in deze gebieden: volledige bescherming, duurzame exploitatie van hout en andere bosproducten, of grootschalige ontbossing ten

behoefte van houtwinning en het creëren van ruimte voor alternatieve activiteiten. Vooral duurzame houtproductie heeft de laatste jaren veel aandacht gekregen. Deze benadering levert economische voordelen op voor land en regio, terwijl belangrijke functies van het bos, zoals biodiversiteit en bodembescherming, grotendeels behouden blijven.

De Geschiedenis van een Gelaagd Land

Vroege Geschiedenis en Kolonisatie De naam "Guiana" is van Indiaanse oorsprong en betekent 'land van vele wateren'. Voor de komst van Europeanen werd het gebied tussen de Orinoco en de Amazone bewoond door ongeveer een half miljoen inheemse bewoners, voornamelijk nomadische stammen zoals de Arowakken en de Cariben.

Eind 15^e eeuw verkenden de Spanjaarden de regio, gedreven door de mythe van El Dorado. Hoewel ze het goudland nooit vonden, namen ze veel inheemse bewoners tot slaaf. Later, toen de Spaanse interesse afnam, waren het de Nederlanders die de eerste permanente nederzettingen stichtten: Essequibo (1616), Berbice (1627) en Demerara (1752). Het fort 'Kyk-over-al', gebouwd in 1616, getuigt nog van deze vroege aanwezigheid. De oprichting van de West-Indische Compagnie (WIC) in 1621 bracht aanvankelijk welvaart,

maar de regio werd al snel een speelbal in de conflicten tussen Engeland, Frankrijk en Nederland.

Slavernij, Contractarbeid en Demografische Verschuivingen

Om het tekort aan arbeidskrachten op de suikerrietplantages op te vangen, begon de WIC in 1657 met het transporteren van tot slaaf gemaakte Afrikanen naar Guyana. Om opstanden te onderdrukken en de controle te behouden, werd de inheemse bevolking ingezet als een soort politiemacht tegen de Afrikaanse slaven. Dit zaaide de eerste zaden van wantrouwen en haat tussen de verschillende bevolkingsgroepen, een spanning die tot op de dag van vandaag voelbaar is.

In 1667 ruilden de Nederlanders Nieuw-Amsterdam (het huidige New York) met de Engelsen voor Suriname, waarmee hun invloed in de regio werd geconsolideerd. Na de Napoleontische oorlogen werden de koloniën Essequibo, Demerara en Berbice in 1815 echter definitief overgedragen aan het Verenigd Koninkrijk, dat ze in 1831 samenvoegde tot Brits-Guiana.

Na de afschaffing van de slavernij in 1834 ontstond er een nieuw arbeidstekort. De plantagehouders werven contractarbeiders van over de hele wereld: Portugal (vanaf 1834), Duitsland, Ierland, Schotland, Malta, China en voornamelijk Brits-Indië (vanaf 1838). Deze arbeiders werkten meestal vijf jaar in ruil voor onderdak en een

karig loon. Velen bleven na hun contract in Guyana en startten een eigen bestaan als winkelier of handelaar. De Aziatische bevolkingsgroep, met name de Indiërs, groeide uit tot de grootste van het land. De koloniale overheid voerde een bewust beleid om de verschillende bevolkingsgroepen gescheiden te houden, wat de sociale en etnische fragmentatie van de samenleving verder versterkte.

Van Kroonkolonie tot Onafhankelijkheid

Eind 19e eeuw raakte de suikerindustrie in een crisis door de concurrentie van Europese bietsuiker.

Tegelijkertijd begon de mijnbouw (goud, diamanten en later bauxiet) aan een opmars. Dit, samen met de opkomst van georganiseerde vakbonden, verzwakte de macht van de planters. Na een algemene staking in 1924 werd Guyana een Kroonkolonie, waarbij de macht volledig in handen van een Britse gouverneur kwam te liggen.

In de aanloop naar onafhankelijkheid werd de People's Progressive Party (PPP) opgericht, geleid door de Indo-Guyanese Cheddi Jagan en de Afro-Guyanese Forbes Burnham. Deze multi-etnische partij leek de twee grootste bevolkingsgroepen te kunnen verenigen. Onder druk van het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten, die vreesden voor een communistisch "nieuw Cuba", ontstonden er echter interne conflicten. De partij

scheurde in 1957 langs etnische lijnen: de PPP werd de partij van de Indo-Guyanezen en Burnham richtte de People's National Congress (PNC) op voor de Afro-Guyanese achterban.

Na jaren van stakingen, rassenrellen en buitenlandse inmenging leidde Forbes Burnham het land op 26 mei 1966 naar de onafhankelijkheid. Zijn regering veranderde al snel in een autoritair regime dat door middel van fraude en onderdrukking decennialang aan de macht bleef.

Recente Geschiedenis

In 1992 vonden de eerste vrije en eerlijke verkiezingen plaats, die werden gewonnen door Cheddi Jagan (PPP). Na zijn overlijden in 1997 volgden verschillende leiders, waaronder zijn weduwe Janet Jagan en later Bharrat Jagdeo. De politiek in Guyana blijft tot op de dag van vandaag sterk beïnvloed door etnische scheidslijnen en politieke spanningen.

Georgetown: Het Chaotische Hart van Guyana

Georgetown, ooit bekend als de 'Garden City of the Caribbean', draagt de sporen van haar verleden. De stad werd door de Fransen gesticht als Longchamps, door de Nederlanders omgedoopt tot Stabroek, en kreeg haar huidige naam van de Britten. Gelegen onder de

hoogwatergrens, wordt de stad beschermd door een zeewering en een netwerk van dijken. De typisch Nederlandse grachten zijn inmiddels grotendeels gedempt.

Impressies van de Hoofdstad

Een rit door Georgetown onthult een stad van contrasten. Een Amerikaans aandoend stratenpatroon van lijnrechte, haakse wegen verbindt wijken waar relatief luxe woonhuizen afgewisseld worden met krotten en sloppenwijken. Het straatbeeld is een constante, levendige chaos van mensen, loslopende honden, kippen, koeien, toeterende auto's en muziek die uit de huizen schalt.

Garden city.

Het centrum van de stad wordt gedomineerd door twee iconische bouwwerken. De St. George's Cathedral, naar verluidt een van de grootste houten gebouwen ter wereld, en de imposante Stabroek Market. Deze grote, witte, overdekte markt met zijn kenmerkende klokkentoren is het kloppende hart van de stad. De wijzerplaten van de klok, die allemaal een andere tijd aangeven, symboliseren wellicht de tijdloze drukte die hier heerst. Binnen is het een labyrnt van kraampjes waar alles wordt verkocht: kleding, groenten, vlees, hangmatten en huishoudelijke artikelen. Het is een zintuiglijke ervaring en dé handelsplaats van de stad.

Het verkeer zelf is een reis terug in de tijd. Het wemelt er van klassieke, in Europa allang afgedankte automerken als Morris Oxford, Hillman, Vauxhall en Wolseley, die hier als taxi's ('H' voor 'for hire') of personenauto's ('P' voor 'personal') een tweede leven leiden. De onverwoestbare Bedford-trucks completeren het nostalgische wagenpark.

Een Wolseley.

De Antropologische Blik: Tussen Wetenschap en Beleving

De kracht van de sjamaan, zo schreef Everhard Im Thurn al in 1883, schuilt in zijn dubbelrol: als kenner van geneeskrachtige planten is hij zowel arts voor het lichaam als priester voor de geest. Precies dit streven om de mens in zijn volledige context te begrijpen – zijn overtuigingen, gedrag en de wereld zoals hij die ervaart – vormt de kern van de culturele antropologie.

Antropologen zijn dan ook een vreemde eend in de bijt van de wetenschap. Waar anderen zich vaak verlaten op interviews en vragenlijsten, ligt de unieke kracht van de antropologie in **participerende observatie**. De onderzoeker dompelt zich onder in de leefwereld van de

mensen die hij bestudeert, doet zelf ervaringen op en observeert wat mensen daadwerkelijk *doen*, niet alleen wat ze *zeggen* dat ze doen.

Deze wetenschap heeft een lange weg afgelegd. In de 19e eeuw, sterk beïnvloed door het kolonialisme, rangschikte men culturen op een etnocentrische 'ladder van beschaving', met de westerse wereld aan de top. Deze visie legitimeerde de Europese suprematie en ging ervan uit dat alle samenlevingen eenzelfde lineaire ontwikkeling doormaakten. Men bestudeerde andere culturen als geïsoleerde 'mensentuinen', waarbij contact met de onderzoeker als een verstoring van de objectiviteit werd gezien.

Inmiddels is het vakgebied volwassen geworden. Antropologen erkennen nu dat culturen dynamisch zijn, constant in contact staan met elkaar en dat volledige objectiviteit een illusie is; **intersubjectiviteit** is een eerlijker streven. De focus is verschoven van 'andersheid' naar de interactie tussen culturen, ook binnen de eigen samenleving. De moderne antropoloog bestudeert, vertaalt en bemiddelt, en biedt zo waardevolle inzichten in hoe verschillende groepen samenleven en communiceren.

Geleefde Religie in de Domstad

Een concrete toepassing van deze methode is het antropologisch bestuderen van religie. Niet de doctrines staan centraal, maar de **geleefde religie**: de manier waarop mensen hun geloof in het dagelijks leven ervaren en vormgeven. Dit omvat alles van rituelen, religieuze ruimtes en voorwerpen tot de rol van het lichaam, muziek, media en macht.

In het hart van Nederland, de stad Utrecht, ontvouwt zich een dergelijk veldwerk. Hier, in het historische studentenkwartier, proberen we de levens van twee jonge academici te volgen.

Voordeur Ridderschapstraat 17.

Reinoud de Roo huurt een kamer aan de Haverstraat 34, in een pand uit 1906 dat ooit bekendstond als 'Dependance de Vlijt'. Saskia de Jongh woont even verderop, aan de Ridderschapstraat 17, een straat aangelegd in de 17^e eeuw op de gronden van het voormalige Wittevrouwenklooster. Haar huis, een uitgeleefd pand dat ooit dienstdeed als hotel 'de Ridder', heeft ze na haar studie voor een prikkie kunnen kopen.

Hoewel het opknappen een flinke klus was, woont ze nu waar ze wil zijn: binnen de singels, in het epicentrum van het Utrechtse studentenleven.

Ridderschapstraat.

Haar straat ademt geschiedenis. Om de hoek liggen de Universiteitsbibliotheek en de gebouwen van studentenverenigingen als UVSV en USC. De buurt is een web van straten vol leven: de Voorstraat, de Nobelstraat met studenten kroeg Zeezicht, en het Lucasbolwerk. Vanuit haar raam ziet Saskia de iconische Domtoren, met zijn 112 meter de hoogste kerktoren van Nederland en het onmiskenbare symbool van de stad.

Utrecht is een stad gebouwd op Romeinse fundamenten. Rond het huidige Domplein lag ooit het castellum Traiectum, een cruciale post aan de noordgrens van het

Romeinse Rijk. Later groeide de stad uit tot het religieuze en culturele hart van de Noordelijke Nederlanden, een status die nog altijd voelbaar is in de vele kerken, kloosters en de middeleeuwse stadskastelen als Oudaen die langs de Oudegracht prijken.

Een Ronde langs de Singel, een Vlucht naar Voren

Voor Saskia is de stad meer dan een historische achtergrond; het is het decor van haar dagelijkse strijd en routine. Ze is als onderzoeker verbonden aan de faculteit Ruimtelijke Wetenschappen en heeft, met een knipoog naar haar Zuid-Limburgse roots, carrière gemaakt 'tussen de Hollanders'. De fietstocht naar haar werk op de Uithof is een dagelijks ritueel. Via het Lucasbolwerk en de drukke Burgemeester Reigerstraat fietst ze door het Wilhelminapark, een oase in de Engelse landschapsstijl, aangelegd aan het eind van de 19e eeuw. Onderweg passeert ze het wereldberoemde Rietveld-Schröderhuis, een architectonisch icoon van De Stijl en sinds 2000 UNESCO Werelderfgoed.